

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2023

YEARBOOK

2023

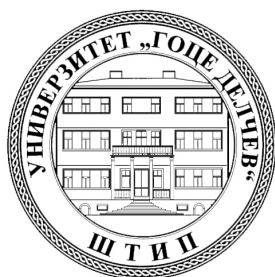

ГОДИНА 14
БРОЈ 21

VOLUME 14
NO 21

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2023
YEARBOOK
2023

ГОДИНА 14
БР. 21

VOLUME XIV
NO 21

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Луци Караниколова -Чочоровска

Издавачки совет

проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Луци Караниколова -Чочоровска
проф. д-р Светлана Јакимовска
проф. д-р Ева Ѓорѓиевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Неџати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамарик – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Годорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луци Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Ѓорѓиевска, проф. д-р Махмут Челик, проф. д-р Јованка Денкова,
проф. д-р Даринка Маролова, проф. д-р Весна Коцева, доц. д-р Надица Негриевска,
доц. д-р Марија Крстева, доц. д-р Наталија Поп Зариева, проф. д-р Игор Станојоски,
проф. д-р. Лидија Камчева Панова

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

м-р. Лилјана Јовановска (македонски јазик)
доц. д-р Сашка Јовановска (англиски јазик)
доц. д-р Наталија Поп Зариева (англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“–Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип
Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Editorial board

Prof. Dejan Mirakovski, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,
Prof. Darinka Marolova, PhD, Prof. Vesna Koceva, PhD, Prof. Nadica Negrievska, PhD,
Prof. Marija Krsteva, PhD, Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, Prof. Igor Stanojoski, PhD,
Prof. Lidija Kamceva Panova, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska, MA (Macedonian language)

Prof. Saska Jovanovska, PhD, (English language)

Prof. Natalija Pop Zarieva, PhD, (English language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Книжевност / Literature

Јованка Денкова

РОМАНОТ „СРЕДБА ВО ОСАМЕНАТА КУЌА“ ОД ПЕТРЕ ДИМОВСКИ
– КАКО КРИК ЗА ПОГОЛЕМА СВЕШНОСТ И ПРЕТПАЗЛИВОСТ

Jovanka Denkova

THE NOVEL “MEETING IN THE LONELY HOUSE”
BY PETRE DIMOVSKI - AS AN OUTCRY OF YOUNG PEOPLE FOR
GREATER AWARENESS AND CAUTION 9

Мерал Шехаби-Весели, Лулјета Адили-Челику

БИБЛИЈАТА КАКО ИНТЕРТЕКСТ ВО ДЕЛОТО
„ТАТКОТО МУСА ГОЛ“ НА ЧАЈУПИ

Meral Shekabi-Veseli, Luljeta Adili-Cheliku

THE BIBLE AS AN INTERTEXT IN THE WORK
BAVA MUSA LAKURIQ BY ÇAJUPI 19

Марија Леонтиќ

ПОЕТСКИТЕ КНИГИ НА ФЕРИД МУХИЌ

Marija Leontik

FERID MUNIC'S POETRY BOOKS 31

Маријана Ѓорѓиева

РЕЛИГИОЗНИТЕ АСПЕКТИ ВО ГЕРМАНСКОЈАЗИЧНАТА
ЕКСПРЕСИОНИСТИЧКА ПОЕЗИЈА

Marijana Gjorgjieva

THE RELIGIOUS ASPECTS OF GERMAN LANGUAGE
EXPRESSIONIST POETRY 43

Култура / Culture

Софија Иванова, Ана Витанова-Рингачева

ВОДАТА И КАМЕНОТ КАКО СИМБОЛИ ВО НАРОДНАТА
ТРАДИЦИЈА НА СВЕТИ НИКОЛЕ И СВЕТИНИКОЛСКО

Sofija Ivanova, Ana Vitanova-Ringacheva

WATER AND STONE AS SYMBOLS IN THE FOLK TRADITION
OF THE TOWN SVETI NIKOLE AND THE SURROUNDING AREA 57

Маријана Ѓорѓиева

СОЦИОЛОГИЈАТА И РЕЛИГИЈАТА

Marijana Gjorgjieva

SOCIOLOGY AND RELIGION 73

Јазик / Language

Билјана Ивановска, Гзим Цафери НЕОЛОГИЗМИ ВО СОВРЕМЕНИОТ ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ДИГИТАЛНИОТ РЕЧНИК OWID Biljana Ivanovska, Gëzim Xhaferrri NEOLOGISMS IN MODERN GERMAN PRESENTED BY THE DIGITAL DICTIONARY OWID	89
--	----

Ана Коцева THE VARIABILITY OF LINGUISTIC POLITENESS	99
---	----

Методика на наставата по јазик / Language teaching methodology

Марија Гркова-Беаер ЗНАЧЕЊЕТО НА МЕТОДИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК Marija Grkova-Beader THE IMPORTANCE OF METHODS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	109
---	-----

Emin Idrizi TEACHERS' KNOWLEDGE AND INCORPORATION OF THE 21ST CENTURY SKILLS IN LANGUAGE TEACHING	119
--	-----

Преведување / Translation

Лидија Таушански, Даринка Маролова ПРАВНИТЕ АКТИ ВО ПРЕВОДОТ ОД МАКЕДОНСКИ НА ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК Lidija Taushanski, Darinka Marolova LEGAL ACTS TRANSLATED FROM MACEDONIAN TO GERMAN LANGUAGE	133
---	-----

Меги Димова, Даринка Маролова ПРИМЕНА НА ПРЕВЕДУВАЧКИ ПОСТАПКИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА НОВЕЛАТА „МАЛИОТ ГОСПОДИН ФРИДЕМАН“ ОД ТОМАС МАН Megi Dimova, Darinka Marolova APPLICATION OF TRANSLATION PROCEDURES IN THE MACEDONIAN TRANSLATION OF THE NOVELLA LITTLE HERR FRIEDMANN BY THOMAS MANN	143
--	-----

НЕОЛОГИЗМИ ВО СОВРЕМЕНИОТ ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД ДИГИТАЛНИОТ РЕЧНИК OWID

¹Билјана Ивановска

²Гзим Цафери

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

²Факултет за јазици, култури и комуникации,
Универзитет на Југоисточна Европа, Тетово
g.xhaferi@seeu.edu.mk

Апстракт: Вокабуларот на еден јазик е релативно отворен систем, кој е подложен секогаш на промени во однос на комуникативните и на когнитивните барања и потреби на јазичната заедница. Постојано се јавуваат нови зборови во јазичниот систем и постојано постои исчезнување на застарените зборови. Доколку се споредат различните нивоа на јазичниот систем (фонетика, морфологија, лексика, синтакса, варијациите на јазичниот систем), тогаш се согледува дека лексиконот е област која е најлесно подложна на промени. Затоа, промената на јазикот е очигледна секогаш прво на лексичко ниво на вокабуларот. Така се создаваат неологизми, од една страна, а од друга страна пак, некои лексички единици застаруваат и излегуваат од употреба и преминуваат во архаизми. За зборовите што недостасуваат и изумираат во јазичниот систем ретко се зборува, бидејќи повеќе не се во секојдневната комуникација и употреба. Во овој труд се задржуваме на новите зборови во германскиот лексикон и нивните образувања на сложени јазични елементи (сложенки). Во трудот посебен акцент се става на сложенките образувани со лексемата Кгурто, како и на неологизмите преземени од дигиталниот речник на германскиот јазик – OWID.

Клучни зборови: *неологизми, њошккло, ујошреба, колокациш, значење.*

NEOLOGISMS IN MODERN GERMAN PRESENTED BY THE DIGITAL DICTIONARY OWID

¹Biljana Ivanovska

²G'zim Xhaferri

¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip
biljana.ivanovska@ugd.edu.mk

²Faculty for languages, cultures and communications, SEEU, Tetovo
g.xhaferi@seeu.edu.mk

Abstract: The vocabulary of a language is a relatively open system, which is always subject to changes in relation to the communicative and cognitive requirements of the language

community. New words are constantly appearing in the language system and specific unused words are constantly disappearing. If we compare the different levels of the language system (phonetics, morphology, lexicon, syntax, variations of the language system), then it is obvious that the lexicon is the area that is most easily subject to changes. Therefore, the change of a language is obviously always first at the lexical level of the vocabulary. The language itself creates neologisms or turns lexical items into archaisms. Words that are missing and/or are extinct in the language system are rarely described and analyzed, because they are no longer in everyday communication and use. In this paper we present some new words in the German lexicon and their formations of complex linguistic elements (compounds) using the digital dictionary OWID.

Keywords: *neologisms, origin, use, collocations, meaning*

1. Вовед

Техничките иновации, историските случувања, развојот на науката, технологијата, корона пандемијата и многу други општествени и социјални случувања во модерниот живот на човекот придонесуваат за развој на лексиконот на еден јазик и за постојано збогатување на јазичниот систем со нови зборови. Често се случува, посебно во колоквијалниот говор, да се слушне (или пак, да се прочита во печатот) нов збор, кој не е познат за говорникот/читателот или пак, не е сретнат во литературниот јазик. Во тој случај, често се посегнува по речникот за странски зборови и се поставува прашањето како и кога навлегол новиот збор во јазичниот систем, од кога е интегриран во јазичниот систем, и се поставува прашањето за различните типови неологизми во јазикот.

Зборот *неологизам* е позајмен збор, потекнува од францускиот јазик и е интегриран во германскиот вокабулар од средината на 18 век. „Се работи за неокласично зборообразување (значи нема грчки пандан), составен од елементите [néos] „нов“ и [logos] „збор, учење“. (Herberg&Kinne 1998, стр. 1)

Кине (Kinne 1998, стр. 77) ги разгледува причините за јазичната промена во внатрешно-јазичните и во надворешно-јазичните услови. За неологизмите, вторите фактори играат поголема улога. Тие вклучуваат временски, економски, политички, социјални и културни фактори. Други автори (на пр., Зомерфелд и др. 1988, стр. 30) вклучуваат фактори, како што се влијанието на странските јазици и јазичната политика. Меѓутоа, основниот предуслов за јазичната промена на лексичко ниво е пред с комуникациската задача и комуникациската цел: затворање на празнините во јазикот кои се јавуваат со именувањето или потребата да се измени/модификува или замени постоечката ознака (сп. Флајшер 1988, стр. 47).

Речникот на неологизми врз основа на кој се засноваат нашите анализи може да се најде на следниов линк: <https://www.owid.de/docs/neo/start.jsp>. Тој е поделен на два поголеми дела: нов лексички фонд од време на корона кризата и

неологизми кои се јавиле во последните декади. Во овој труд се ограничуваме на втората група неологизми, бидејќи неологизмите поврзани со корона кризата веќе ги имаме обработено во претходен труд. (Цафери & Ивановска, 2021)

Во Речникот на неологизми можат да се најдат повеќе од 2.100 нови зборови, нови фразеологизми и нови значења на поставените зборови кои влегле во општиот јазичен дел од вокабуларот на стандардниот германски јазик од 1991 година до денес. Типовите неологизми според овој речник се поделени на: нови лексеми, нови лексеми (само зборови), нови лексеми (фразеологизми) и ново значење на лексемите.

„Германскиот јазик се развива во Европа како дел на европската јазична заедница. Денеска постои постојана размена помеѓу овие јазици [...]“ се пишува, меѓу другото, во најавната изјава за 56-тото годишно собрание на Лајбниц – Институтот за германски јазик. Значи, со ова се потврдува фактот дека постојано нови зборови навлегуваат во јазичниот систем и германскиот јазик е во постојан контакт со другите европски јазици како дел од европското семејство.

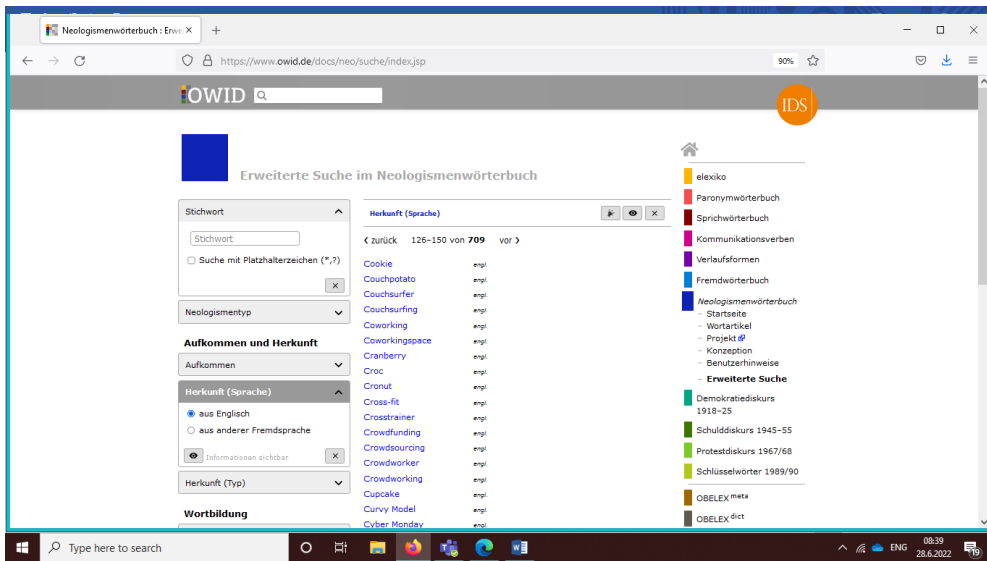
Последните случувања во светот во однос на корона пандемијата, како и војната во Украина оставаја длабоки траги во јазичниот систем. Ова се однесува пред сè на миграционите процеси, на енормниот број бегалци од едно во друго место, како и на последиците кои ги остави корона пандемијата на светско ниво, а сето тоа неминовно влијае врз промените во јазичниот систем.

2. Нови зборови во германскиот јазик

Германскиот јазик е јазик кој има позајмено голем број лексеми од британскиот и од американскиот јазик. Можеби поради доминантноста на англискиот јазик во интернационалната комуникација, „причината за релативно големата бројка на позајмени зборови во германскиот јазик од англискиот јазик е дека со прифаќањето на новиот предмет/појава/збиднување најчесто од САД, се презема и неговата/нејзината ознака. Тоа е оправдано од јазично-економски причини: овие ознаки се често кратки, концизни и комуникативни јасни.“ (Steffens 2007, стр. 153)

Според речникот за неологизми OWID (<https://www.owid.de/docs/neo/start.jsp>), најголем дел од новите зборови се од англискиот јазик, како на пример: *Cookie*, *Couchpotato*, *Couchsurfer*, *Couchsurfing*, *Coworking*, *Coworkingspace*, *Cranberry*, *Cronut* и многу други. Со помош на алатката „проширено пребарување“ може да се најдат голем број примери на неологизми кои потекнуваат од англискиот јазик, но воедно и од другите јазици. (види слика 1)

Во натамошниот дел од текстот вниманието и анализите ги насочуваме кон сложените зборови како неологизми во германскиот јазик и нивното јазично опкружување изразени преку конкретни реченични примери.

Слика 1. Проширено пребарување на неологизмите според потеклото (од англискиот јазик)

3. Неологизмот *крипџ* и смисливо поврзаните зборови во германскиот јазик

Блокчејн е „peer to peer“ мрежа која е децентрализирана по својата природа. Таа е непроменлива и постојана што ја прави оваа технологија побезбедна. Блокчејн е монетарен феномен. Самата технологија блокчејн е многу интересна и многу напредна. Се работи за феномен кој во себе вклучува економија, компјутерски науки, математика, пазарна психологија и т.н. децентрализација. (<https://www.slobodenpecat.mk/video-goshevski-blokchejn-i-kriptoalutite-se-monetaren-fenomen-ochekuvan-e-stravot-kaj-bankite/>) Блокчејн технологијата не е погодна само за криптовалутите, туку се користи и за многу апликации како заштита на идентитетот, паметни договори, здравствена заштита, онлајн систем за гласање и многу друго. Се појави биткоинот како криптовалута без вредност, без централна банка, но секако таа валута побуди голем интерес кај општата популација од повеќе аспекти. Криптосветот навлегува во конвенционалниот свет како што конвенционалниот свет преку своите механизми навлегува во криптосветот и тоа е многу интересно да се следи. Криптосветот навлегува во сите сфери од животот: во уметноста, во образованието, во здравството, во спортот, во јазикот и затоа е многу важно да се зголеми неговата сигурност и безбедност. (<https://lokalno.mk/po-12-godini-90-od-site-bitkoini-se-iskorani/>) Но, оваа лексема е посебно интересен феномен за анализа и дискусија во областа на јазичниот систем.

Се задржуваме посебно на лексемата *крипџ* и нејзините комбинации во кои што таа влегува. Лексемата потекнува од грчкиот збор *крипто* (*скриен, сокриен, џаен*) и во комбинација со именката (*die*) *Währung* ја образува сложенката *Kryptowährung*. Како смисловно поврзани зборови кои го образуваат зборовно поле на овој надреден поим во Речникот OWID ги сретнавме лексемите:

Kryptobörse Kryptohandy Kryptoparty (вид на работилница, каде во опуштена атмосфера се изведува бесплатно учење и продлабочување на техниките и податоците за вмрежување преку интернет-комуникацијата) и *Kryptogeld*. Во анализираниот корпус (дневните весници: *Tages-Anzeiger*, *Saarbrücker Zeitung*, *Börsen-Zeitung*, *Spiegel-Online*, *Der Standard*, во временскиот период од 2013 до 2018 година) ги сретнавме следниве јазични опкружувања на овие лексеми:

Das Massachusetts Institute of Technology experimentiert mit Kryptogeld. Im Herbst sollen über 4500 Studenten Bitcoin im Wert von jeweils 100 Dollar bekommen. Für das nötige Budget haben zwei Studenten Spenden gesammelt. (Spiegel-Online, 30.4.2014)

Bitcoin ist ein nur digital existierendes Kryptogeld, das seit 2009 im Internet gehandelt wird. Es erhält seinen Wert dadurch, dass es in der Menge beschränkt und nur mit grossem Rechenaufwand herzustellen ist. (Tages-Anzeiger, 6.4.2016)

Unternehmen, die die Kryptowährung als Zahlungsmittel akzeptieren, müssen vorher ein "Wallet", eine digitale Geldbörse, einrichten. Das sind vor allem Online-Shops, aber mittlerweile gibt es auch erste Restaurants, in denen mit dem Kryptogeld gezahlt werden kann. Neben Bitcoins existieren noch viele andere Digitalwährungen wie Ethereum, Monero oder Ripple. (Saarbrücker Zeitung, 29.11.2017)

Синтаксичка анализа на лексемата *Kryptowährung* опфаќа употреба на оваа лексема во конкретен реченичен пример и потврди за тоа кои граматички правила притоа треба да бидат запазени. *Kryptowährung* е сложена именка и се јавува во номинативен падежен однос во еднина, ако се јавува како именка означувајќи го подметот во реченицата. Примери со *Kryptowährung* во номинатив еднина во комбинација со помошните глаголи *haben* или *sein*: (*Die Kryptowährung hat in den letzten Jahren an Wert gewonnen. Die Kryptowährung ist eine sichere Alternative zu herkömmlichen Währungen.*). Лексемата "Криптовање" може да се употреби и како предлошки предмет. Примери: *Ich investiere mein Geld in Kryptowährung. Sie redet ständig von Kryptowährung und ihren möglichen Zukunftsaussichten.* Можна е, исто така, нејзина употреба во множинска форма, при што доаѓа до промена во значењето, т.е. семантиката на лексемата, ако станува збор за повеќе, различни криптовалути. Во овој случај лексемата се среќава во номинативен падежен однос изразен во множина, како во следниве примери: *Die Kryptowährungen haben in den letzten Jahren an Wert gewonnen.* Секогаш се пишува со голема почетна буква, без разлика на кое место во реченицата се јавува.

Морфолошката анализа на оваа лексема се базира на анализата на нејзините составни елементи, како значенски елементи на ниво на пишаниот јазик, односно на определување и анализа на морфемите. Во лексемата "Криптовање" се јавуваат две самостојни морфеме: "Крипто-" и "-вање". "Крипто-" е претставка (како елемент што се јавува на почетокот на зборот и со него се добива нов збор), што потекнува од грчкиот збор и означува "versteckt" или "verborgen". Често се користи во поими кои се поврзани со несигурност, прикриеност, чување тајна, како на пример, "Kryptographie" (*Verschlüsselung*). "-вање" е самостојна морфема, кој потекнува од латискиот јазик и

означува “Geld” или “Mittel zum Handel”. Како сложенка оваа лексема означува “verstecktes Geld” (комбинација од атрибут со именка) или “verborgenes Mittel zum Handel” (комбинација од атрибут, именка и предлошки предмет составен од предлог, определен член и именка). Во продолжение на текстот предаваме реченични примери од наведениот корпус каде оваа лексема се јавува како сложен збор и во различни опкружувања, како, на пример, (**Krypto-Börse, Kryptobörsen, Cryptopartys**):

*Abwärts ging es [...] für die Cyberwährung Bitcoin. An der Börse Bitstamp rutschte der Kurs zeitweise um gut zehn Prozent bis auf 15 819 Dollar ab. [...] Auslöser der Korrektur war die Einführung von Bitcoin Cash, einer Abspaltung des Bitcoin, auf der größten **Krypto-Börse** Coinbase. (Süddeutsche Zeitung, 21.12.2017)*

*Der Konkurrenzkampf unter den **Kryptobörsen** ist in den vergangenen Monaten parallel zu den sagenhaften Kursgewinnen der meisten Digitalwährungen heiß gelaufen. Die weitgehend unregulierten Handelsplätze stehen allerdings weiterhin in einem schlechten Ruf (Börsen-Zeitung, 27.01.2018)*

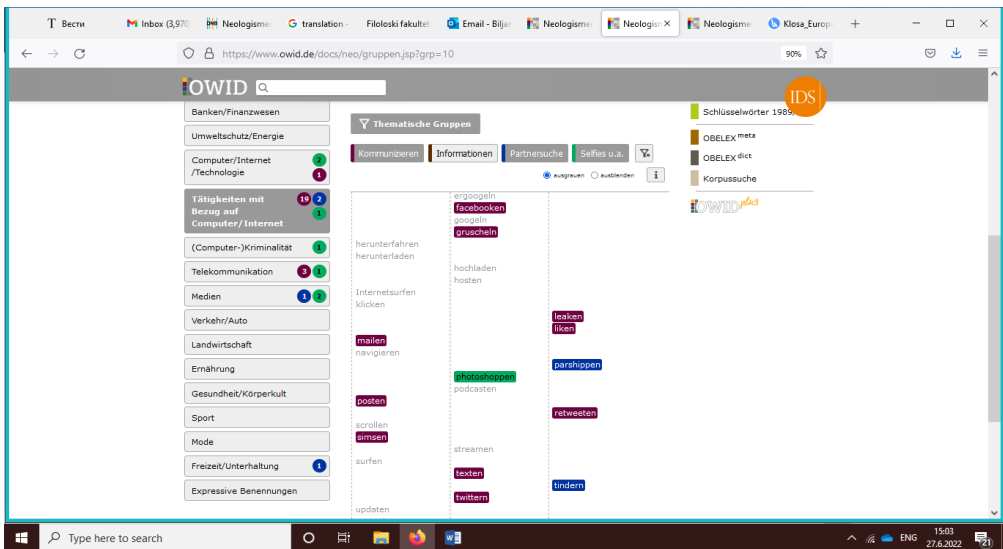
*Als Antwort gestaltete sich die Idee von **Cryptopartys**: Spezialisten geben ihr Wissen an Laien in lockerer Form weiter. [...] Recht schnell verbreitete sich die Idee um die ganze Welt und wurde rasch von Organisationen wie der Electronic Frontier Foundation, Wikileaks-Aktivisten und NSA-Whistleblowern unterstützt. Man einigte sich darauf, den Fokus auf Open-Source-Software zu legen, das Wissen über einen sicheren Umgang im Internet kostenlos weiterzugeben und keine Kommerzialisierung der **Cryptopartys** zuzulassen. 28.11.2013)¹*

Во однос на комуникативната употреба преку интернетот која се среќава уште во 90-тите години, се јавуваат следниве именки и именски фрази во Речникот на неологизми: за активности кои се поврзани со интернет-комуникацијата, како одредници за дигиталната валута која има функција на плаќање преку интернет-банкингот и интернет-трговијата: *Bitcoin, Digitalgeld, Digitalwährung, Echtzeitüberweisung, Electronic Cash, Instant Payment, Kryptogeld, Kryptowährung, Mining, Sofortüberweisung*. Лексемата *Krypto-Handy (Cryptohandy)* во анализираниот корпус се јавува со значење на смарт телефон со дополнителна функција, каде што има посредување на разговорите преку СМС или имејл пораки. Карактеристични колокации и именски групи каде се сретна оваа лексема во анализираниот корпус беа следниве: *Kryptohandys austeilen* и *Kryptohandys ausgeben*. Најчестата употреба на оваа лексема беше забележана во следниве синтагматски целини: *Minister mit Kryptohandys ausstatten, über ein Kryptohandy verfügen, Kryptohandys stehen zur Verfügung, Kryptohandys zur*

¹ Откривањето на следењето и шпионажата од страна на американските и британските тајни служби од поранешен вработен во ЦИА Едвард Сноуден во јуни 2013 година и NSA-аферата (Агенцијата за национална безбедност) доведе до зголемена употреба на лексемата *кринтoпaрти* во германскиот јазик. (<https://de.wikipedia.org/wiki/CryptoParty>)

verschlüsselten Kommunikation, verschlüsselte Kryptohandys, das Kryptohandy der Bundeskanzlerin, die Kryptohandys der Regierung, die Nachfrage nach Kryptohandys steigt. Како синоними ги сретнавме: *Kryptosmartphone* и *Kryptotelefon*. Од 1990-тите, следните именки и именски фрази се јавуваат во интернет-комуникацијата и станаа клучни зборови во Речникот на неологизми, посебно за активности поврзани со комуникацијата преку интернет; на пример, зборот *mailen* под иконата „останати информации“ ги прикажува следниве податоци/одредници кои изразуваат смисловна поврзаност во поширока смисла на зборот: *alternativer Fakt, Blog, Candystorm, Chat, Chatraum, Chatroom, Electronic Mail, E-Mail, Emoji, Emoticon, Fake News, FAQ, Feed, Filterblase, Follower, “Gefällt mir”, “Gefällt mir”-Button, Generation Facebook, Generation Instagram, Hashtag, Hater, Instagrammer, Instagramstory, Kryptoparty, Like, Mail, Meme, Mikroblog, MMS, MOOC, Newsfeed, Newsgroup, Newsgruppe, Planking, Push-E-Mail, Pushnachricht, Retweet, RSS-Feed, Shitstorm, SMS, Social Media, soziale Medien, soziales Netzwerk, Spotted-Seite, Troll, Tweet, Twitterer, Videokolumne, Web 2.0, Webinar, Weblog, Wiki, Whatsapp, Youtuber.*

Следната слика (2) ја покажува застапеноста на неологизмите кои се навлезени и интегрирани во јазичниот систем во последната декада поделени по тематски области: компјутер/интернет, телекомуникација, медиуми и сл., како, на пример: *klicken, navigieren, posten, simsen, updaten* и многу други.

Слика 2. Интегрираност на неологизмите во јазичниот систем
според тематски области

Но, секако е интересен податокот дека во современиот германски јазик има многу други неологизми кои потекнуваат од другите јазици (на пример, од италијанскиот /*Ciabatta, Caff Latte, Barista*/, францускиот /*Macaron, Taupe*,

Traceur/, шпанскиот /*Churro, Zumba/*, данскиот /*Hygge, huggelig/*, исландскиот /*Skyr/* и сл.). Само многу малку зборови се позајмени од кинескиот, јапонскиот и арапскиот јазик.

4. Заклучок

Онлајн дигиталниот информациски систем на германскиот јазик (Das Online-Wortschatz-Informationssystem Deutsch / OWID) е портал за научна корпус-заснована лексикографија и лексикологија на Институтот за германски јазик во Манхајм (IdS). Овој портал содржи онлајн речници кои го обработуваат германскиот јазик со различни содржински тематики, библиографија за електронска лексикографија и за онлајн речникот (OBELEX), како и нова дополнителна платформа OWID^{plus}. Нашите анализи прикажани во овој труд кои се однесуваат на неологизмите како сложени зборови се засноваат на онлајн дигиталниот речник на германскиот јазик OWID. Сите наведени портали се достапни електронски за пошироката јавност и се бесплатни за користење.

Пребарувањето во корпусот на Речникот OWID нуди можност динамички да се преземат голем број автентични јазични пасуси од јавно достапните корпуси на Институтот за германски јазик (IdS) од Манхајм на едноставен и брз начин. Според тоа, пребарувањето на корпусот е дополнителна услуга на OWID, која ги дополнува информациите од речниците содржани во OWID и има за цел да придонесе за вмрежување на сопствените ресурси на IdS. Јазикот го разгледуваме како отворен систем на елементи кој е подложен постојано на промени и вклучување на нови зборови, во зависност од развојот на техниката, технологијата, современите општествени, социјални, културни и здравствени збиднувања, како и сите промени кои директно или индиректно влијаат на јазичниот систем.

Цитирана литература

- на кирилица

- [1] Џафери, Г. & Ивановска, Б. (2021): *Нови зборови во јазикот во време на корона пандемија*. Годишен зборник на Филолошки факултет, УГД, Штип, 12 (17). стр. 43–2.

- на латиница

- [2] Herberg, D. & Kinne, M. (1998): *Neologismen*. – Heidelberg: Groos Verlag.
- [3] Fleischer, W. et.al. (1988): *Wortschatz der deutschen Sprache in der DDR. Fragen seines Aufbaus und seiner Verwendungsweise*. 2. unveränd. Aufl. – Leipzig: Bibliographisches Institut.
- [4] Kinne, M. (1998): *Der lange Weg zum Neologismenwörterbuch. Neologismus und Neologismenlexikographie im Deutschen. Zur Forschungsgeschichte und zur Terminologie, über Vorbilder und Aufgaben*. – In: TEUBERT, Wolfgang (Hrg.): *Neologie und Korpus*. – Tübingen: Gunter Narr Verlag, 63–110.
- [5] Sommerfeldt, K. u. a. (1988): *Entwicklungstendenzen in der deutschen Gegenwartssprache*. – Leipzig: Bibliographisches Institut.

- [6] Steffens, D. (2007): Von „Aquajogging“ bis „Zic kenalarm“. Neuer Wortschatz im Deutschen seit den 90er Jahren im Spiegel des ersten größeren Neologismenwörterbuches.– In: Der Sprachdienst 51, H. 4, 146–159.

Интернет-линкови

- <https://www.owid.de/docs/neo/start.jsp>
- <https://www.slobodenpecat.mk/video-goshevski-blokchejn-i-kriptoalutite-se-monetaren-fenomen-ochekuvan-e-stravot-kaj-bankite/> (abgerufen im November/Dezember, 2021)
- <https://lokalno.mk/po-12-godini-90-od-site-bitkoini-se-iskopani/>(abgerufen im November/Dezember, 2021)
- <https://de.wikipedia.org/wiki/CryptoParty> (abgerufen im Juni, 2022)

